

Keski-Suomi

Alueprofiili

Keski-Suomen elinvoima ja uudistuminen nojaavat maakuntaohjelmassa määriteltäviin viiteen kärkeen: biotalous, digitalous, osaamistalous, hyvinvointitalous ja matkailu, jotka ovat samalla älykkään erikoistumisen valintoja. Ne on tunnistettu tulevaisuustyössä merkittäviksi keski-suomalaisen kasvun aloiksi ja perustuvat maakunnan vahvuuksiin ja osaamiseen. Maakuntaohjelma edustaa ennakkoidun rakennemuutoksen (ERM) toiminta-ajatusta. Vahva muutosjoustavuus rakentuu alueen toimijoiden yhteistyökyyvystä ja toimintatavoista.

Biotalouden osalta perinteinen metsäteollisuus uusiutuu ja Äänekosken biotuotetehtaan myötä Keski-Suomi on etunojassa uuden tuotannon ja tuotteiden murroksessa. Maakunnassa panostetaan monimuotoiseen ja kestävään metsäbiotalouteen, jossa myös metsien aineettomat palvelut nousevat yhä merkittävämmiksi. Kiertotalouden kehittäminen mahdollistaa raaka-aineiden järkevän käytön ja paikallisen elintarviketuotannon osaamista vahvistetaan erityisesti jatkojalostuksen osalta. Keski-Suomessa **digitalous** nojaa vahvaan osaamiseen kyberturvallisuudessa, robotiikassa ja älyverkoissa. Kyberturvallisuudessa Puolustushallinto ja oppilaitokset ovat panostaneet huomattavia resursseja tutkimukseen, koulutukseen, testaukseen, harjoitusten järjestämiseen ja laboratorioympäristöihin. **Osaamistalouden** kärkiä ovat oppiminen ja koulutus, hyvinvointi ja liikunta, teknologia, kyberturvallisuus sekä ympäristö- ja bioenergiaosaaminen. Rakennemuutoksessa osaamisintensiivisten alojen merkitys on vahvassa kasvussa. Osaamistarpeiden ennakointi sekä työelämän ja koulutuksen vuoropuhelu korostuvat osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi. TKI-toiminnassa tavoitellaan yhä vahvempia kansallisia ja kansainvälisiä osaamiskeskittymiä. Keski-Suomen ainutlaatuinen sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan toimijajoukko ja toimintaympäristö tarjoavat vahvan pohjan **hyvinvointitalouden** kehittämiselle. Liikuntatieteellinen tiedekunta sekä terveys-, hyvinvointi ja sosiaalialan tutkimustoiminta muodostavat kansainvälisestikin merkittävän keskittymän. Suomen moderneimman sairaalan rakentaminen mahdollistaa vahvaa innovaatio- ja tutkimustoimintaa. Keski-Suomen monipuolinen **matkailutarjonta** keskellä Suomea luo hyvät edellytykset ympärivuotisen toiminnan kehittämiselle. Digitalisaatio mahdollistaa uusia tapoja liiketoimintaan ja tarjoaa laajan näkyvyyden. Keski-Suomi vahvistaa profiiliaan osana Järvi-Suomea ja panostaa kansainvälisten matkailijoiden lisäämiseen.

Tavoitteena on vuoteen 2021 mennessä saada Keski-Suomeen 10 000 uutta yksityisen sektorin työpaikkaa, 2 000 uutta yritystä, 2 mrd euroa lisää vientituloja sekä nostaa yksityisten TKI-panostusten osuus 60 %:iin verrattuna vuoteen 2014.

Maakuntakaava ja -ohjelma kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa biotalouden, saavutettavuuden, osaamistalouden sekä vesistö- ja kulttuuriympäristömatkailun kautta. Metsäteollisuuden ja biotalouden keskittymiä ovat Jämsän ja Äänekosken seudut. Valtaosa maakunnasta on biotalouteen pohjautuvaa aluetta ja monien elinkeinojen maaseutua. Jyväskylän alueella painottuu kaupunkiseutujen ja kasvuvyöhykkeiden monipuolinen elinkeinorakenne. Maakunnassa on myös matkailulle erityistä merkitystä omaavia alueita. Maakuntaohjelmalla tuetaan tavoitellun aluerakenteen ja palveluverkon kehittymistä mm. elinkeinopolitiikan ja koulutuspolitiikan keinoin.

Väestödynamiikka

Keski-Suomi on kasvava, maan viidenneksi suurin maakunta, jonka väestömäärä vuonna 2016 oli 276 196. Koko maan väestöstä keski-suomalaisia on 5 %. Kaupunki-maaseutuluokituksen mukaisilla

kaupunkialueilla ja kaupungin läheisellä maaseudulla (kattaa Jyväskylän ja kehyskuntien aluetta) asuu 58 % maakunnan väestöstä ja väestön määrä näillä alueilla on kasvanut 19 % vuosina 2000-2016. Maaseudun paikalliskeskuksiksi on määritelty Saarijärven, Keuruun ja Laukaan ydinkeskusalueet sekä teollisuuskaupunkien keskukset Jämsässä ja Äänekoskella. Näillä alueilla asuu 15 % väestöstä ja väestökehitys on 2000-luvulla ollut 6 %:n laskussa. Ydinmaaseutu keskusalueiden ympäristössä ja harvaan asuttu maaseutu (pohjoinen Keski-Suomi ja maakunnan reuna-alueet) kattavat 26 % maakunnan väestöstä. Vielä 2000-luvun alussa näillä alueilla asui lähes kolmannes väestöstä.

Keskusseutu kasvaa vahvasti sekä maan sisäisen muuttovoiton, maahanmuuton että luonnollisen kasvun myötä. Kuten koko maassa myös Keski-Suomessa luonnollinen väestönkasvu on hiipunut syntyvyyden laskun ja väestön ikääntymisen myötä. Maahanmuuttajien määrä on puolestaan ylittänyt maastamuuton lähes kaikissa Keski-Suomen kunnissa. Maahanmuuttajia on kuitenkin edelleen alle 3 % maakunnan väestöstä.

Maan sisäisen muuttoliikkeen tuoma kasvu on koko maakunnan tasolla pientä, kun taas Jyväskylän seudulla muuttovoitto on noin 700 henkilöä vuosittain. Keskuskaupunkiin suuntautuvista muuttovirroista vain noin 30 % tulee maakunnan muista kunnista ja valtaosa Keski-Suomen ulkopuolelta. Runsas muuttovoitto 15-24 -vuotiaissa kertoo Jyväskylän vetovoimaisuudesta opiskelukaupunkina. Työ- ja perhe-elämäänsä aloittelevien 25-34 -vuotiaiden joukossa Jyväskylän kaupunki kuitenkin menettää väestöä, kun taas erityisesti kehyskunnat houkuttelevat kyseistä ikäluokkaa. Talouden viriämisen ja työllisyyden paranemisen myötä maakunnan houkuttelevuuden työikäisen väestön keskuudessa ennakoitaan kasvavan. Myös väestöennusteen mukaan kehitys on keskusvetoisesti kasvavaa.

Väestökehityksen eriytyminen näkyy myös maakunnan eri alueiden ikärakenteissa. Ikärakenne vaihtelee merkittävästi alueiden välillä ja erityisesti keskusalueen ulkopuolella ikääntyvän väestön osuus työikäisiin verrattuna on suuri. Vuodesta 2014 työikäisten määrä on kasvanut vain kolmessa Keski-Suomen kunnassa: Uraisilla, Muuramessa ja Jyväskylässä. Tällä hetkellä ikääntyvän väestön määrän suhteellinen kasvuvauhti on suurinta ikärakenteeltaan nuorimmissa kunnissa. Väestöennusteen mukaan, jos kehitys noudattelee menneitä vuosia, työikäisten osuus kaikilla seuduilla pienenee ja väestöllinen huoltosuhde heikkenee seuraavat 10 vuotta. Tämä lisää hoivapalvelujen tarvetta ja asettaa haasteita mm. työvoiman riittävyydelle.

Aluetalouden, kuntatalouden ja työllisyyden dynamiikka

Pitkään kestänyt maailmanlaajuinen taloustaantuma samanaikaisesti metsä- ja teknologiateollisuuden voimakkaan rakennemuutoksen kanssa heikensi aluetalouden kehitystä kaikilla Keski-Suomen seuduilla. Suurimmat heilahdukset on koettu teollisuusseuduilla Jämsässä ja Äänekoskella. Elinkeinorakenteeltaan monipuolisemmalla Keuruun seudulla ja alkutuotantovaltaisemmilla seuduilla Joutsassa ja Saarijärvi-Viitasaarella kehitys on ollut tasaisempaa. Arvonlisäyksellä mitaten teollisuusseutujen ero muuhun maakuntaan on kaventunut, mikä kertoo osaltaan maakunnan elinkeinorakenteen monipuolistumisesta ja palveluvaltaistumisesta. Talouden piristyessä Keski-Suomessa ensimmäisten joukossa vuonna 2015 arvonlisäyksen kasvu oli maakuntien toiseksi nopeinta perustuen sekä jalostus- että palvelutoimialoihin. Maakunnan 7,5 mrd euron arvonlisäys kattaa 4,1 % koko maan arvonlisästä.

Vienti kasvoi Keski-Suomessa 25 % vuoden 2017 alkupuoliskolla. Kasvu koskee niin teknologiateollisuutta, kuin metsäteollisuuttakin, joiden osuus viennistä on 80 %. Äänekosken

biotuotetehtaan päästessä vauhtiin Keski-Suomen vienti saattaa jo vuoden päästä nousta kaikkien aikojen ennätykseen.

Rakennusallalla yritysten liikevaihdon kehitys on ollut voimakkainta viimeisen puolentoista vuoden aikana. Rakentamisen työllisyysvaikutukset ovat olleet merkittäviä. Väestönkasvu Jyväskylän seudulla on vauhdittanut asuntorakentamista. Lisäksi maakunnassa on meneillään ja käynnistymässä mittavia julkisia infrarakennuskohteita (esim. uusi sairaala, väyläinvestoinnit) ja liiketilarakentamista (kaupan ja matkailun aloilla). Äänekoski biotuotetehtaan liikenneyhteydet-hankkeen kokonaisrahoitus on 168 milj. euroa ja hallituksen esitys vt 4 Kirri-Tikkakoski moottoritien rakentamiselle on 139 milj. euroa (v. 2018 - 2021).

Keski-Suomi on kärsinyt vuosia korkeasta työttömyydestä. Talouden vahva kasvu on kääntänyt myös työttömyyden laskuun. TEM:n työnvälitystilaston mukaan työttömien määrä laski lokakuussa 2017 vuoden takaisesta yli neljällä tuhannella, ja työttömyysaste oli 12,1 %. Työllisyysaste vuoden toisella neljänneksellä oli korkein 25 vuoteen. Samanaikaisesti avoimien työpaikkojen määrä on kasvanut merkittävästi. Työvoiman saatavuuden osalta tilanne on myönteinen, vaikka alakohtaisia rekrytointiongelmia esiintyykin. Työvoimassa nuoremmat ikäluokat ovat hyvin edustettuna ja lisäksi hyvin koulutettuja. Työllisyyttä ja työvoiman riittävyyttä, myös maakunnan reuna-alueilla, tukee kasvava pendelöinti.

Keski-Suomen kuntien talous on vahvistunut viime vuosina erityisesti toimintakulujen kehittyessä maltillisesti. Kuntien yhteenlasketun lainakannan kasvu on ollut hillittyä ja lähenee koko maan tasoa. Kuntien ja kuntakonsernien väliset erot lainakannassa ovat kuitenkin huomattavia. Keski-Suomessa veronalaiset tulot tulonsaajaa kohden alittavat selvästi koko maan keskimääräisen tason. Korkeimmat tulot ovat Jyväskylän seudun kuntien lisäksi teollisuuspaikkakunnilla Jämsässä ja Äänekoskella. Pienissä maaseutukunnissa tulotaso on alhainen. Alhaiset verotulot ja ikääntyvä väestö korostavat valtionosuuksien merkitystä kuntien taloudessa – valtionosuusriippuvuus vaihtelee Keski-Suomen kunnissa 17-52 %:n välillä. Talouden kasvu osaltaan helpottaa kuntien talouspaineita ja osassa kuntia taseeseen kertyneet ylijäämät antavat merkittävää liikkumavaraa tuleville vuosille. Alenevat valtionosuudet ja mittavat investointitarpeet kuitenkin haastavat kuntien taloudenpitoa edelleen, mikä näkyy mm. veroprosenttien nostotarpeina.

Yritys- ja innovaatiotoiminnan sekä osaamisen dynamiikka

Keski-Suomen työpaikoista lähes 70 % on yksityisellä sektorilla. Mikroyritysten osuus työllistäjinä on 31 % (koko maassa 25 %). Pienet (10-49 henkilöä) yritykset työllistävät 23 %, keskisuuret (50-249) 20 % ja suuret (yli 249) 25 %. Viime vuosina suhteellisesti eniten kasvua on ollut keskisuurissa yrityksissä. Maakunnan työpaikoista 70 % sijaitsee Jyväskylän seudulla.

Keski-Suomessa yritysten liikevaihdot ovat kasvaneet 5,2 % vuoden 2017 ensimmäisellä vuosipuoliskolla. Kasvu parani hieman edellisvuodesta. Kasvua on kaikilla toimialoilla. Kärjessä ovat KIBS alat, joissa liikevaihdon kasvua 14,5 %. Rakennusallalla kasvu jatkuu (14,1 %), ja näkymät ovat valoisat myös lähitulevaisuudessa. Myös kaupan ala ja matkailu ovat edelleen kasvussa. Jyväskylän seutu, maakunnan veturina, kasvaa (7,7 %) koko maata (6,8 %) paremmin. Myös Saarijärvi-Viitasaaren (6,1 %) ja Keuruun (4,1 %) seuduilla kasvu on vahvaa.

PK-barometrin II/2017 mukaan Keski-Suomessa suhdanneodotukset ja odotukset henkilömäärän kasvusta ovat jonkin verran positiivisempia kuin koko maassa. Liikevaihto ja kannattavuus jatkavat noususuunnassa ja yritykset ovat kasvuhakuisia. Pahimpina kehittämisen esteinä nähdään kilpailutilanne ja kustannustaso. Myös seutukuntien näkemykset tukevat kasvun jatkumista kaikilla alueilla.

Keski-Suomessakin työelämän muutosnopeus on suuri ja ammattien häviäminen ja / tai muuttuminen osin ennakoimatonta. Vähintään yhtä tärkeää kuin on tuottaa opiskelijoille spesifiä ammatillista osaamista, on vahvistaa opiskelijoiden oppimaan oppimisen kykyä ja resilienssiä eli joustavuutta: mitä uutta voin oppia, jos en voi enää toimia tässä ammatissa. Lyhyen tähtäimen rekrytointiongelmat pystytään hoitamaan alueen toimijoiden yhteistyöllä. Yrittäjien mukaan saaminen vielä nykyistä vahvemmin on välttämätöntä, jotta ongelmia päästään ratkaisemaan ajoissa. Pidemmän tähtäimen rekrytointiongelmat ovat isompi ongelma, koska työelämän muutos asettaa esim. tutkintoon valmistavalle koulutukselle suuria haasteita.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan resurssoinnissa Keski-Suomessa korkeakoulujen panos on selvästi yrityssektoria vahvempi. Yritysten osuus T&K-menoista on vain 44 %. Talouden viriäminen käänsi yritysten T&K-panostukset myönteiseen suuntaan ja tämän kehityksen odotetaan jatkuvan. T&K-toiminta on alueellisesti hyvin keskittynyttä. Jyväskylän seudun osuus on 90 % ja Äänekosken 8 % maakunnan T&K -menoista. Korkeakoulujen ja yritysten TKI-yhteistyötä vahvistetaan uusilla toimintamalleilla ja -alustoilla.

EAKR- ohjelman yritysrahoituksen tavoitteena on saada aikaan mahdollisimman suuri vaikutus alueen innovaatioiden ja uuden teknologian kehittymiseen sekä yritysten kansainvälistymiseen. Rahoitusta suunnataan erityisesti kasvuhakuisille ja kansainvälistyville sekä aloittamisvaiheessa oleville, uusia kehittyviä toimialoja edustaville mikro- ja pk-yrityksille. Ensisijaisesti panostetaan haastaviin ja laadullisesti korkeatasoisiin sekä vaikuttavuudeltaan työllisyyden, liikevaihdon tai viennin kasvun kannalta merkittäviin hankkeisiin maakuntaohjelman strategisten kärkien mukaan. Vähähiiliseen talouteen kytkeytyvä uusi liiketoiminta on myös keskeinen painopiste.

Maaseudun kehittämisohjelman painoalojen rahoituksessa otetaan huomioon Keski-Suomen strategiset kärjet, erityisesti biotalous ja matkailu. Maaseudun yritystoiminnan näkökulmasta merkittäviä kehittyviä alueita ovat metsien hyödyntäminen ja (luonto)matkailu. Äänekosken biotuotetehtaalla on suuri vaikutus metsien käyttöön, mikä edellyttää hyvää metsänhoitoa ja puun liikkuvuuden varmistamista. Myös puurakentamisessa ja metsien aineettomien palvelujen kehittämisessä on käyttämättömiä mahdollisuuksia. Maakuntaohjelmassa paikallisesti tuotetut elintarvikkeet ovat yksi biotalouden keskeinen kehittämiskohde. Elintarviketuotannolla ja -jalostuksella nähdäänkin olevan kasvupotentiaalia, jota pyritään tukemaan systemaattisella kehittämistyöllä.

Maatalouden rakennekehitys on ollut nopeaa ja jatkuu edelleen. EU-jäsenyyden alusta tilamäärä Keski-Suomessa on puolittunut vajaan 3 000 tilaan. Tilojen keskikoon kasvun myötä tuotantomäärien väheneminen on kuitenkin suhteellisen pientä. Haasteita asettavat myös matalat tuottajahinnat ja vaihtelevat luonnonolosuhteet. Maatalouden tulevaisuuden näkymät ovat kuitenkin kohtuullisen positiiviset ja mm. investointeja on suunnitteilla samaan tahtiin kuin Suomessa keskimäärin.

Liikkumisen, asumisen ja luonnonympäristön tilannekuva

Liikkuminen ja asuminen

Maakunnan sisäinen ja ulkoinen saavutettavuus parantavat alueen kilpailukykyä ja hyvinvointia sekä eheyttävät yhdyskuntarakennetta. Maakunnassa saavutettavuuden parantaminen sekä elinvoimaisuuden turvaaminen edellyttävät perusväylänpidon rahoitusvajeen korjaamisen ja korjausvelan lyhentämisen ohella myös suuria väyläverkon kehittämishankkeita. Kirri-Tikkakoski-hankkeen jälkeen tärkeimpiä ovat Vaajakosken kohta ja Jyväskylän Rantaväylä. Nämä kuuluvat valtakunnallisesti merkittävimpiin päätiejaksoihin, mutta ovat palvelutasoltaan heikoimpien joukossa. Palvelutason nosto parantaisi mm. elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä tehostamalla

kuljetuksia ja kutistaisi työssäkäyntialueita matka-ajalla mitattuna. Väehäliikenteisellä tieverkolla nopeasti heikkenevä tieverkon kunto häittää elinkeinoelämän kuljetuksia sekä henkilöliikennettä.

Maaseudulla liikkuminen tukeutuu vahvasti henkilöautoihin, koska säännöllinen linja-autoliikenne ei pysty tarjoamaan riittävää palvelutasoa. Markkinaehtoinen linja-autoliikenne keskittyy pääteille ja vuorotarjonta vaihtelee nopeasti kysynnän mukaan. Raideliikenteessä tulisi kehittää Jyväskylä-Tampere -rataosuutta tavoitteena kaksiraiteisuus, joka lyhentäisi merkittävästi matka-aikoja, ja lisäisi siten junaliikenteen houkuttelevuutta. Lentoliikenteessä maakunnan saavutettavuutta heikentävät vuorojen vähyyt ja aikataulujen sopimattomuus asiakkaiden tarpeisiin.

Keskisuomalaisista 50 % asuu 20 min saavutettavuusvyöhykkeellä Jyväskylästä. Tämä tarkoittaa, että myös asuntorakentaminen on voimakasta Jyväskylässä ja sen lähialueilla, mikä heijastuu mm. voimakkaana liiketoiminnan kasvuna rakennusalailla. Jyväskylään valmistuu vuosittain 1 300-1 600 asuntoa ja osuus maakuntaan valmistuneiden asuinrakennusten kerrosaloista oli 70 % vuonna 2016. Samaan aikaan maakunnan reuna-alueet menettävät asukkaita. Toisaalta reuna-alueilla on varsin runsas määrä vapaa-ajan asuinrakennuksia, joita Keski-Suomessa on viidenneksi eniten koko Suomessa (n. 36 000 kpl). Tämä tuo muuttotappioalueille kaivattua taloudellista piristystä.

Asunto- ja vuokrahintojen kehitys on Jyväskylän ja muun maakunnan osalta erisuuntaista. Samoin asuntojen hallintamuodon suhteen Jyväskylä eroaa huomattavasti muusta Keski-Suomesta. Jyväskylässä asuinhuoneistoista n. 40 % on vuokratyössä ja muualla maakunnassa n. 15-20 %. Asuntovuokrahintojen kasvu viimeisen vuoden aikana on ollut Jyväskylässä 3,4 %, kun keskimäärin Suomessa vastaava kasvu on ollut 2,5 %.

Biotalous ja ympäristö

Keski-Suomi on metsien maakunta, 7 % Suomen metsämaa-alasta. Yli 90 % metsämaasta on talousmetsiä. Tiukasti suojeltua alaa on 1,9 %, josta valtaosa sisältyy Natura2000-verkoston. Metsillä on suuri merkitys ilmastonmuutoksen torjunnassa sekä luonnon monimuotoisuuden ylläpitäjänä.

Metsien korkean hyödyntämistason ja metsäluonnon hoidon tarpeiden yhteensovittaminen on lähivuosien hyvän metsänhoidon haaste. Biotalous merkitys on kasvussa ja noin puolet biotaloudesta on metsiin perustuvaa. Keski-Suomen maakunnan metsät mahdollistavat hyvin biotalouden harjoittamisen. Puuston kokonaistilavuus on lähes 187 milj. m³, mikä on yli 8 % maan kokonaispuuvarastosta. Puuston vuotuinen kasvu on 9 milj. m³. Viime vuosina hakkuut ja luontainen poistuma ovat olleet noin 71 % puuston kasvusta. Äänekosken biotuotetehtas lisää puun käyttöä valtakunnallisesti noin 4 milj. m³ vuodessa. Valtaosa tästä on havukuitupuuta. Keski-Suomen tukki- ja kuitupuun hakkuumäärien keskiarvo vuosina 2014-2016 oli 5,5 milj. m³. Suurin kestävä tukki- ja kuitupuun hakkuumäärä Keski-Suomessa on 6,7 milj. m³, joten hakkuuta voidaan kasvattaa noin 1,2 milj. m³. Kuitupuussa hakkuiden kasvumahdollisuus on maksimissaan noin 350 000 m³. Suurin hakkuiden lisäysmahdollisuus on mäntytukissa. Tukki, kuitu ja energiapuu kaadetaan samaan aikaan, joten puuhuollon kannalta on välttämätöntä, että kaikille puutavaralajeille on kysyntää. Myös uudistushakkuuta tulee tehdä.

Uusiutuvan energian käyttö kasvaa Keski-Suomessa. Vuonna 2016 maakunnassa kulutetusta energiasta 39 % oli paikallista uusiutuvaa energiaa. Kaikkiaan uusiutuvan energian osuus Keski-Suomen kulutuksesta oli 50 %. Uusiutuvan energian käyttö on kasvanut 19 % vuodesta 2004. Arvion mukaan uusiutuvien osuus kaikkien energialähteiden käytöstä nousee Keski-Suomessa 60 %:iin vuoteen 2020 mennessä. Äänekosken biotuotetehtaalla on merkittävä vaikutus.

Luontoympäristön merkitys korostuu myös matkailussa. Keski-Suomen luontomatkailun kärkikohteina toimivien viiden kansallispuiston käyntimäärät ovat olleet viime vuodet vahvassa nousussa.

Terveyden ja hyvinvoinnin dynamiikka

Valtaosa keskisuomalaisista voi hyvin. Terveudessa ja hyvinvoinnissa on kuitenkin hyvin suuria kuntakohtaisia eroja (kansantauti-indeksit). Työikäisistä 57 % kokee elämänlaatunsa hyväksi ja nuorista yli 75 %. Yksinäisiksi itsensä kokee noin 10 % asukkaista. Keskisuomalaiset ovat aktiivisia osallistujia. Noin 30 % työikäisistä osallistuu järjestötoimintaan. Erityisesti yli 75 vuotiaiden osallistuminen järjestötoimintaan on huomattavan suurta.

Sairastavuus on Keski-Suomessa yli maan keskiarvon vaikka luvuissa on pientä laskua. Suurimmat luvut löytyvät astman ja sydämen vajaatoiminnan sairastavuudessa. Kuntien välinen vaihtelu on maakunnassa erittäin suurta. Työkyvyttömyysindeksi on maakunnan tasolla vain hieman keskiarvon yläpuolella, mutta muutamassa kunnassa luvut ovat hälyttävän korkeita. Työikäisistä noin 26 % arvioi, ettei jaksakaan työskennellä vanhuuseläkeikänsä saakka. Peruskoulun jälkeen koulutuksen ulkopuolelle tippuneita nuoria (6 %) on maan keskiarvoa vähemmän.

Keski-Suomi on liikunnallinen maakunta, mutta silti noin 15 % työikäisistä ei harrasta vapaa-ajan liikuntaa. Nuorten liikunta-aktiivisuus on maan kärkeä, mutta vähenee iän myötä. Tunnin päivässä liikkuu ammattioppilaitoksen nuorista vain 12 %. Ylipainotilastot ylittävät reilusti maan keskiarvon.

Vaikka sekä työikäisten (16 %) että nuorten päivittäinen tupakointi on kääntynyt laskuun, tupakoidaan Keski-Suomessa muuta Suomea enemmän. Alkoholin kulutus on hitaasti kääntynyt laskuun mutta silti työikäisistä 34 % ja yli 65-vuotiaista 13 % käyttää alkoholia liikaa.

Keski-Suomessa on terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen profiloitunut sairaanhoitopiiri ja maan ainoa liikuntatieteellinen tiedekunta. Lisäksi maakunnassa on merkittävää kuntoutusosaamista ja panostusta kansanterveyteen. Uudentyyppiset innovaatioalustat edistävät hyvinvointialan toimijoiden kohtaamista ja liiketoiminnan syntyä. Näihin vahvuuksiin perustuen Keski-Suomi haluaa profiloitua hyvinvointiosaamisen ja terveyden edistämisen maakunnaksi.